

หมู่บ้านกะเหรี่ยงล้นช้าง: ชุมชนแห่งความสุขแนวพุทธในยุคโลกาภิวัตน์
Lin-Chang Karen Village: Happiness Community by Buddhist Way in
the Era of Globalization

พระครูสุนทรวัชรการ (อำพล อพโล)
Phrkhusoontomwatcharakan (Amphon Apalo)^๑

Received: October 18, 2019

Revised: November 20, 2019

Accepted: December 21, 2019

บทคัดย่อ

หมู่บ้านกะเหรี่ยงล้นช้าง ชุมชนดั้งเดิมของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพล์/โปว์ (P'wo) ในพื้นที่อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี เป็นอีกหนึ่งต้นแบบของ “ชุมชนแห่งความสุขแนวพุทธ” ในยุคปัจจุบันที่ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมเรื่องกรรมนั้บถือผีเป็นเครื่องมือในการป้องกันกระแสโลกาภิวัตน์เชิงลบ ซึ่งอาศัยกระบวนการชุมชนที่เริ่มต้นจากความตระหนักรู้ ร่วมกันระบุปัญหา นำไปสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะและปฏิบัติการแก้ไขปัญหาร่วมกันในลักษณะของกิจกรรมทางสังคม ๒ แนวทาง คือ ๑) กิจกรรมจากทุนทางสังคมที่รักษาและสืบสานไว้ เช่น ประเพณีงานเวียนศาลา ประเพณีแห่ดอกไม้ ประเพณีกินข้าวห่อกะเหรี่ยง ประเพณีเรียกขวัญ เป็นต้น และ ๒) กิจกรรมใหม่ที่สร้างสรรค์จากกระบวนการชุมชน เช่น โครงการค่ายจิตอาสา โครงการค่ายสื่อสร้างสรรค์ โครงการเรียนรู้พึ่งพาตนเองกับบ้านดินไทย โครงการปลูกต้นไม้ให้แม่-ทำฝายเพื่อพ่อ เป็นต้น

คำสำคัญ: หมู่บ้านกะเหรี่ยงล้นช้าง, ชุมชนแห่งความสุขแนวพุทธ, โลกาภิวัตน์

---

^๑หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดเพชรบุรี;
phrkhusoontomwatcharakan@gmail.com

Abstract

Lin-Chang Karen Village is the original community of Pawo/Po Karen race in Nongyaplong District, Phetchaburi province as the model of happiness Community according to Buddhist method at the present age that to be applied of knowledge of Buddhism and ghost traditional belief as the tool to protect the negative globalization by starting from community process for realizing the problem together to set up the public policy and to solve the problem in the two social activity characteristics such as (1) Social Capital Preservation Activity such as Wiansala ceremony, Flower Proceeding Ceremony, Karen Luncheon Ceremony, Riakkhuan Ceremony, (2) New creative activity from community such as Creative Mass Media Camping Project, Self - Reliance Center Project with Thai Soiled House Building and Tree Planting Project for Mom and to create the dam project for Dad etc.

Keywords: lin-chang karen village, happiness community by buddhist way, globalization.

“ชุมชนแห่งความสุขแนวพุทธ” เป็นชุมชนที่มีสุข ทั้งจากความสุขภายนอกหรือสุขภายในที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมและจากความสุขภายในหรือสุขใจที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ซึ่งทั้งสองส่วนนี้ต่างเกื้อหนุนและมีอิทธิพลต่อกัน โดย “สุขกาย” คือ สภาวะทางกายของมนุษย์ที่มีความสุขจากการมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอ มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมวัย ฯลฯ ซึ่งความสุขประเภทนี้มักสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต รวมถึงความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์ด้วยกัน สำหรับ “สุขใจ” คือ สภาวะทางจิตใจของมนุษย์ที่มีความสุข ปราศจากความทุกข์ในจิตใจ มีความไม่ยึดมั่น ฯลฯ ซึ่งความสุขประเภทนี้มักสัมพันธ์กับอิสรภาพในระดับจิตและปัญญา และสามารถเรียนรู้และเกิดขึ้นได้เฉพาะตน แต่จำเป็นต้องอาศัยกลไกสนับสนุนจากความสุขกายบนพื้นฐานการดำรงชีวิตตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา

โดยนัยนี้ หมู่บ้านกะเหรี่ยงล้นช้าง ซึ่งเป็นชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงซึ่งตั้งอยู่ ณ หมู่ ๓ บ้านล้นช้างตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ประชากรของหมู่บ้านเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เกรียง (โพล์/โปว์) อาชีพส่วนใหญ่ของคนในชุมชนเป็นเกษตรกรกรรม ได้แก่ การปลูกข้าว ปลูกพริก ปลูกมะละกอ ยาสูบ และพืชต่าง ๆ เช่น พักทอง น้ำเต้า ฯลฯ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่ได้รับการกล่อมเกลาจากคำสอนของพระพุทธศาสนา ด้วยการสร้างความสุขของชุมชนบนพื้นฐานหลักการดำเนินชีวิตให้มีความสุขตามทางสายกลาง ที่ประยุกต์ใช้ประเพณีท้องถิ่นอันเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมเรื่องการนับถือผีเป็นเครื่องมือในการป้องกันกระแสโลกาภิวัตน์เชิงลบ โดยอาศัยกระบวนการชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคมเป็นสำคัญ การนี้จึงเป็นฐานให้ได้รับรางวัลขวัญใจมหาชนและโครงการดีเด่นจากการประกวดโครงการจิตสำนึกรักเมืองไทยปีที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๖๑) โดยการดำเนินงานของเยาวชนโรงเรียนพรหมมานุสรณ์

ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่า ในสภาพสังคมยุคโลกาภิวัตน์นี้ “ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านล้นช้าง” สามารถประยุกต์ใช้ประเพณีท้องถิ่นอันเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมเรื่องการนับถือผีเป็นเครื่องมือในการป้องกันกระแสโลกาภิวัตน์เชิงลบได้อย่างไร โดยผู้เขียนจะเริ่มต้นด้วยการนำเสนอประเด็นข้อเท็จจริงต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ก่อนที่จะนำข้อมูลเหล่านั้นเป็นฐานในการวิเคราะห์ต่อไป

บริบทชุมชนหมู่บ้านกะเหรี่ยงล้นช้าง

กะเหรี่ยง เป็นชนชาติเก่าแก่ชาติหนึ่ง มีความเป็นมาที่ยาวนานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้มากกว่าชนเผ่าไต เป็นชนชาติที่มีวัฒนธรรมและภาษาเฉพาะของตนเอง และมักถูกเรียกว่าเป็นชาวไทยภูเขาในกลุ่มหนึ่ง เพราะโดยทั่วไปชาวกะเหรี่ยงชอบตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่เขตภูเขาสูงที่มีความอุดมสมบูรณ์ นักมานุษยวิทยาจัดให้ชนชาติกะเหรี่ยงอยู่ในกลุ่มตระกูลจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan Stock) ภาษากะเหรี่ยง (Karenic) ก็ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มตระกูลภาษาจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan Language Family) (พ็อน เปรมพันธุ์ และคณะ, ม.ป.ป. : ๒) กะเหรี่ยงมีถิ่นฐานเดิมอยู่ทางทิเบตตะวันออกเฉียงใต้มายังได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศจีนเมื่อราว ๗๓๓ ปี ก่อนพุทธกาล เมื่อถูกจีนรุกรานจึงย้ายถิ่นฐานมาอยู่ในบริเวณแม่น้ำแยงซีเกียง และต่อมาจึงค่อย ๆ ถอยร่นลงอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงและสาละวินในประเทศพม่า และมาสู่ดินแดนประเทศไทยตามลำดับ (สุจริตลักษณ์ ติฬุดง และสรินยา คำเมือง, ๒๕๔๐: ๕)

ความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยกับชาวกะเหรี่ยง เท่าที่ปรากฏในเอกสาร พบว่า สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ยกทัพไปตีเมืองตองอู ประมาณปี ค.ศ. ๑๕๙๘ แสนภูมิโลกาเพชร ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่า เป็นนายทัพชาวกะเหรี่ยง ได้ถูกส่งไปร่วมกับพระยานครราชสีมาและคนอื่นๆ ไปตั้งทัพล้อมเมืองตองอูด้านทิศตะวันตก แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างชาวไทยกับชาวกะเหรี่ยงมาตั้งแต่สมัยอยุธยาแล้วเป็นอย่างดี

ชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยมีกลุ่มใหญ่ๆ ๒ กลุ่ม คือ

๑) กะเหรี่ยงสะกอ (Skaw) กะเหรี่ยงกลุ่มนี้เรียกตนเองว่า “ปกากะญอ” ชื่ออื่นๆ ที่เรียกคนกลุ่มนี้คือ ยางกะเลอ ยางขาว ยางป่า คนไทยมักเรียกกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ว่า กะเหรี่ยงขาว หรือยางขาว คนไทยในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เรียกกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ว่า “กะหร่าง” ขณะที่ชาวเมียนมาร์ เรียกว่า “เบอมาเคยอิน” (Burma Kayin) หมายถึง กะเหรี่ยงพม่า (Burmese Kayin)

๒) กะเหรี่ยงโป (P'wo) กลุ่มนี้เรียกตนเองว่า ไผ่ลั่ว หรือ โพล่ง คนไทยเรียกกะเหรี่ยงกลุ่มนี้ว่า ยางโป ชาวเมียนมาร์เรียกว่า “ตาเลงเคยอิน” ซึ่ง หมายถึง กะเหรี่ยงมอญ (Mon Karen) และกลุ่มเล็กๆ ที่มีประชากรไม่มากนักอีก ๒ กลุ่ม คือ กะเหรี่ยงคะยา (Kayah Karen) หรือบเว (Bwe Karen) กลุ่มนี้มักเรียกตัวเองว่า แบร และ กะเหรี่ยงตองตู (Tuang Tsu) หรือเรียกว่า ตองสูบ้าง ปาโอบ้าง กะเหรี่ยงกลุ่มนี้มีจำนวนน้อยที่สุด อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีผิวคล้ำกว่ากะเหรี่ยงกลุ่มอื่นๆ (พื่อน เปรมพันธ์ุ และคณะ, ม.ป.ป. : ๕)

รูปร่างหน้าตาของชาวกะเหรี่ยง มักมีการบรรยายไว้ตรงกันว่า มีรูปร่างหน้าตาคคล้ายคนชาติไต มีสีผิวตั้งแต่ผิวเหลือง จนถึงผิวสีน้ำตาลคล้ำ รูปร่างค่อนข้างเหลี่ยม หน้าแบน จมูกแบนกว้าง มักไม่มีสันจมูก โหนกแก้มสูง ตาหยีเล็กน้อยผมสีดำเหยียดตรง เส้นผมใหญ่และหนา บางคนผมหยักสาก ส่วนใหญ่ไม่นิยมไว้หวดเครา ส่วนสภาพสังคมของชาวกะเหรี่ยงเป็นสังคมเกษตรกรรมเพื่อการเลี้ยงชีพเป็นหลัก ในอดีตที่ทำการเพาะปลูกแบบย้ายที่หรือแบบไร่เลื่อนลอย ปัจจุบันได้เปลี่ยนมาเป็นการปลูกแบบไร่หมุนเวียน พืชที่ปลูกเป็นหลักคือข้าวไร่ การตั้งถิ่นฐานจึงกระจายอยู่บริเวณ วิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงมีความกลมกลืนกับธรรมชาติที่แวดล้อมรอบตัว มีความเรียบง่ายและสมถะ ไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับคนอื่นหรือคนภายนอกนัก สภาพชุมชนในอดีตจึงมีขนาดเล็กๆ ต่อมาด้วยมีข้อจำกัดเรื่องการตั้งชุมชน และที่ทำมาหากิน ชุมชนชาวกะเหรี่ยงจึงมีขนาดใหญ่ขึ้นเช่นปัจจุบัน

บ้านลั่นข้าง เป็นหมู่บ้านหนึ่งของตำบลยางน้ำก๊าดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ประชากรของหมู่บ้านเป็นชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง (โพล่/โป่ว) โดยชื่อ “ลั่นข้าง” เพี้ยนมาจาก “หินรูปข้าง” ซึ่งเป็นหินก้อนหนึ่งบนภูเขาห่างตัวหมู่บ้านออกไป เป็นหินก้อนใหญ่ ชาวบ้านรุ่นเก่าไปเก็บหาอาหาร พบหินก้อนนี้แล้วคิดว่าเป็นข้าง เพราะมีลักษณะเหมือนข้าง จึงเรียกว่า “หมู่บ้านหินข้าง” ต่อมา จึงเพี้ยนเป็น “ลั่นข้าง”

ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านลั่นข้าง เป็นชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงซึ่งตั้งอยู่ ณ หมู่ ๓ บ้านลั่นข้าง ตำบลยางน้ำก๊าดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ประชากรของหมู่บ้านเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เกรียง (โพล่/โป่ว) อาชีพส่วนใหญ่ของคนในชุมชนเป็นเกษตรกรรม ได้แก่ การปลูกข้าว ปลูกพริก ปลูกมะละกอ ยาสูบ และพืชต่าง ๆ เช่น ฟักทอง น้ำเต้า โดยบริเวณที่ปลูกจะอยู่ในพื้นที่ไร่รอบหมู่บ้าน ซึ่งในอดีตคนหนุ่มสาวต้องไปนอนเร่ร่อนเพื่อดูแลพืชผลของตนเอง ในหมู่บ้านจะมีผู้สูงอายุและเด็กเป็นส่วนใหญ่ และการทำมาหากินอีกลักษณะหนึ่งของชาวบ้าน คือ การเก็บหาอาหารจาก

ธรรมชาติ ได้แก่ การจับปลา กบหูด ตะพาบจากห้วยพิงเพลิง และห้วยต่างๆ และจับสัตว์ด้วยเครื่องประมงพื้นบ้าน (เบ็ด, สวิง, ฉมวก) เป็นอาหารสำหรับครัวเรือน (โครงการชุมชนศึกษาโดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาลัยช่าง และโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี, ม.ป.ป. : ๑)

แต่ละครอบครัวจะมีพื้นที่ทำการเกษตรส่วนกลางของครอบครัวหมุนเวียนทำไร่ไปเรื่อยๆ ไม่ซ้ำที่ แต่เป็นพื้นที่ที่เคยปลูกพืชไร่แล้วปล่อยให้คันไม้คันสภาพเป็นป่าประมาณ ๔-๕ ปี กะเหรี่ยงหนึ่งครอบครัวจะแบ่งเนื้อที่ออกเป็น ๔-๕ แปลง คัดเลือกพื้นที่ทำไร่ปีละหนึ่งแปลง เวียนทำกันจนครบทุกแปลง เพราะการรื้อไร่ของกะเหรี่ยงต้องฟันต้นไม่ออกให้หมดแล้วจุดไฟเผาวัชพืช จนทำให้คนทั่วไปคิดว่ากะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชนที่บุกรุกทำลายป่า แต่ที่จริงแล้วเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการพื้นที่ป่า นำมาประยุกต์ใช้ในการเพาะปลูกของกะเหรี่ยง ตามความเชื่อดั้งเดิมของกะเหรี่ยงจะไม่นิยมทำการเพาะปลูกซ้ำที่เดิม แต่จะย้ายไปแปลงถัดไป เพราะมีภูมูรกเต็มพื้นที่จึงทำให้พืชผัมงอกงามหรือได้ผลผลิตน้อยลง กะเหรี่ยงจึงปล่อยให้พื้นที่ทำการเพาะปลูกฟื้นคืนสภาพเองโดยธรรมชาติ ต้นไม้ที่แตกออกจากตอเดิมที่เกิดจากการรื้อไร่จะเจริญเติบโตปกคลุมหญ้าจนตาย จนกลายเป็นอินทรีย์วัตถุสร้างความอุดมสมบูรณ์พร้อมที่จะทำการเกษตรในฤดูถัดไป

ปัจจุบันนี้ การทำไร่หมุนเวียนของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านล้นช้างแทบจะไม่มีให้เห็นแล้ว เพราะนอกจากกระแสอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ในพื้นที่อำเภอหนองหญ้าปล้องแล้ว ชุมชนต่างๆ ได้ให้ความสำคัญและจัดเป็นเรื่องที่จะต้องร่วมมือร่วมแรงร่วมใจสร้างจิตสำนึกให้กับชุมชน (ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนเกษตรชุมชนที่ ๑๐, ๒๕๕๓: ๖-๗) ประชากรส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ ๘๐ ของผู้มีงานทำประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาเป็นอาชีพรับจ้าง ค่าขาย รับราชการ/พนักงานของรัฐ ตามลำดับ อาชีพที่ทำรายได้ให้กับประชากรมากที่สุด คือ อาชีพเกษตรกรรม โดยปลูกพริกกะเหรี่ยงเป็นพืชหลัก (งานวิเคราะห์นโยบายและแผน, ๒๕๖๐: ๘) สภาพพื้นที่ของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านล้นช้างมีลักษณะลาดชัน ไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ การปลูกพืชทุกชนิดจำเป็นต้องใช้น้ำจากธรรมชาติ โดยอาศัยน้ำฝนในฤดูฝนประมาณ ๓-๔ เดือน ทำการเพาะปลูกพืชไว้รับประทานในครัวเรือนและสามารถนำไปจำหน่ายได้ตลอดทั้งปี ส่วนพืชที่ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านล้นช้างนิยมปลูกกัน มีหลายหลากชนิด แต่สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ

๑) ไม้ยืนต้น เป็นพันธุ์ไม้ที่ปลูกไว้เพื่อเป็นแนวกันลมพายุรอบพื้นที่ อีกทั้งยังช่วยในการกักเก็บและชะลอการไหลของน้ำ ป้องกันการชะล้างหน้าดิน โดยไม้ยืนต้นแบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ (๑) ไม้ยืนต้นประเภทไม้ป่า ได้แก่ สะเดา ชี้เหล็ก มะค่าแต้ สัก สน แดง ประดู่ เพกา เป็นต้น (๒) ไม้ยืนต้นประเภทไม้ผล ได้แก่ ชมพู่มะนาว น้อยหน่า มะม่วง ฝรั่ง เป็นต้น

๒) พืชล้มลุกหรือพืชตามฤดูกาล เป็นการปลูกพืชที่มีอายุในการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ฤดูกาลหรือใช้เวลา ๓-๔ เดือน จึงสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตไว้บริโภคในครัวเรือน เหลือจึงนำออกมาจำหน่ายเป็นรายได้เสริม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพืชไร่ ได้แก่ พริกกะเหรี่ยง ข้าวไร่ ยาสูบ ฟักทอง ฟัก มะเขือ ถั่วลิสง เป็นต้น (ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนเกษตรชุมชนที่ ๑๐, ๒๕๕๓: ๗)

การทำการเกษตรของชุมชนบ้านล้นช้างจะปลูกพริกกะเหรี่ยงเป็นพืชหลัก เนื่องจากพริกกะเหรี่ยงสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ทางหน่วยงานราชการส่งเสริมให้ชุมชนปลูกพริกกะเหรี่ยง แต่ยังคงให้ปลูกพืชหลายชนิดลงในแปลงเดียวกัน เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติหรือโรคพืชต่าง ๆ การทำการเกษตรแบบนี้เป็นการปลูกพืชผสมผสานซึ่งจะ

เน้นปลูกพริกกะเหรียงเป็นหลักแล้วปลูกพืชอื่นแซมรอบแปลง แต่ปัญหาสำคัญของชุมชน คือ การขาดที่ดินทำกิน และการบุกรุกพื้นที่ป่า (ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนเกษตรชุมชนที่ ๑๐, ๒๕๕๓: ๘)

การแต่งกายของกะเหรียงที่บ้านลั่นช้างเป็นสิ่งที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษของชนเผ่ากะเหรียงสะกอ กว่าจะทำชุดกะเหรียงเสร็จก็ใช้เวลาเป็นปี ใช้เครื่องมือที่ชื่อว่า “กีกระตุก” ทอผ้าใช้เวลาประมาณ ๑-๒ สัปดาห์, แต่การปักเย็บลวดลายต้องใช้ความละเอียดมากจึงต้องใช้เวลานาน และต้องไปซื้อด้ายสีหรือนำฝ้ายที่ทอมา ไปย้อมสีในตัวเมือง เนื่องจากสมัยก่อนไม่มีรถจึงต้องเดินเท้าไป ซึ่งต้องใช้เวลาเดินทางนานถึง ๓-๔ วัน ชาวกะเหรียงทุกคนต้องมีชุดกะเหรียงเป็นของตัวเอง และมีความเชื่อว่าถ้าใครไม่มีชุดกะเหรียงก็จะอายคนกะเหรียงด้วยกันเอง ส่วนมากชุดกะเหรียงเป็นสิ่งที่สืบทอดต่อๆ กันมาจากรุ่นปู่ ย่า จา ยาย และชุดกะเหรียงจะมีอายุมากกว่า ๔๐ ปีขึ้นไป ชุดกะเหรียงจะมีเอกลักษณ์และจุดเด่นเฉพาะตัวโดยเน้นทางด้านของความสวยงามและความหนาของเนื้อผ้า เพราะหมู่บ้านลั่นช้างเป็นหมู่บ้านที่ติดเขตชายแดนและมีป่าไม้มาก มีอากาศหนาวเย็น จึงต้องใส่เสื้อผ้าหนา เพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย ซึ่งต่อมามีความเจริญมากขึ้น การแต่งกายของชาวกะเหรียงเริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยม แต่ก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีการแต่งกายไว้บ้าง จะมีการแต่งกายด้วยชุดกะเหรียงประจำท้องถิ่นในงานประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีเจดีย์ทราย (เดือน ๕ แรม ๔ ค่ำ) ประเพณีกินข้าวห่อ (เดือน ๙ แรม ๔ ค่ำ) ประเพณีทะเลิง (เดือน ๑๑ แรม ๔ ค่ำ) งานแต่งงาน งานทำบุญบ้าน งานขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ (โครงการชุมชนศึกษาโดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาลัยช่าง และโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี, ม.ป.ป. : ๔๐)

ชุดกะเหรียงสำหรับเด็กผู้ชายและผู้หญิงมีลักษณะเป็นเสื้อสีแดง มีการทอและปักเย็บเป็นลายตามยาวสีขาว ใส่กางเกงขายาวสีดำ กรม น้ำเงิน ส่วนชุดของผู้หญิงมีลักษณะคล้ายๆ กับชุดกระโปรงคอวี เป็นผ้าฝ้ายสีขาว มีการทอหรือปักลวดลายเล็กน้อย มีความหมายว่าเด็กจะเป็นผู้ที่บริสุทธิ์เหมือนผ้าสีขาว ยังไม่ได้แต่งงาน รูปแบบของชุดนี้จะใสจนถึงอายุ ๑๘ ปี ส่วนชุดกะเหรียงสำหรับผู้หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงาน เป็นเสื้อสีดำ ป่าเงิน กรม มีลวดลายตามยาวตามขวาง ลายหยัก จะเหมือนกันหรือแตกต่างกันก็ได้แล้วแต่ความชอบของแต่ละคน สีของด้ายที่เย็บก็จะเป็นสีสด เช่น สีแดง สีเหลือง ส่วนผ้าถุงเป็นสีแดง มีการทอและปักเย็บ ทั้งตามยาว ตามขวาง และลายหยัก แล้วแต่ความชอบของแต่ละคนเช่นเดียวกัน และบริเวณชายผ้าถุงจะมีพู่เย็บติดอยู่ แสดงให้เห็นว่าเป็นสาวบริสุทธิ์ ยังไม่แต่งงาน ส่วนชุดกะเหรียงสำหรับผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว เป็นเสื้อสีดำ น้ำเงิน กรม มีลวดลายตามยาว ตามขวาง ลายหยัก จะเหมือนกันหรือแตกต่างกันก็ได้แล้วแต่ความชอบของแต่ละคน สีของด้ายจะไม่ใช้สีสด ส่วนผ้าถุงเป็นสีแดง มีการทอและปักเย็บ ทั้งตามยาว ตามขวาง และลายหยักแล้วแต่ความชอบของแต่ละคนเช่นเดียวกัน และบริเวณชายผ้าถุงตกแต่งด้วยลูกเต๋อย และไม่มีพู่เย็บติดอยู่ แสดงให้เห็นว่าแต่งงานแล้ว และชุดกะเหรียงสำหรับผู้ชาย เป็นเสื้อสีดำ น้ำเงิน แดง ขาว มีการทอเป็นแถบสีตามยาว และไม่มีการปัก ประดับ มีความยาวถึงสะโพก ส่วนกางเกง เป็นกางเกงสะดอ สีดำ น้ำเงิน กรม เทา (โครงการชุมชนศึกษาโดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาลัยช่าง และโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี, ม.ป.ป. : ๔๔)

สำหรับลักษณะบ้านเรือนของชาวกะเหรียงลั่นช้าง ในอดีตเป็นเรือนเครื่องผูก ใต้ถุนสูง ทำจากไม้ไผ่ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เริ่มมีแบบถาวรที่สร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง หลังคามุงด้วยกระเบื้องหรือสังกะสีมากขึ้น (พ็อน เปรมพันธุ์ และคณะ, ม.ป.ป. : ๕)

สรุปได้ว่า ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านลั่นช้าง เป็นชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงซึ่งตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๓ ตำบลยางน้ำก๊าดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี โดยชื่อลั่นช้างเป็นชื่อที่เพี้ยนมาจาก หินรูปช้าง ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านลั่นช้าง เป็นชุมชนดั้งเดิมก่อนก่อตั้งหมู่บ้านมานับร้อยปี บ้านเรือนในชุมชนสร้างกระจายเป็นกลุ่ม ๆ เพราะกะเหรี่ยงนิยมอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ เพื่อความสะดวกในการรวมกลุ่มกันในการเดินทางไปทำการเกษตร การทำไร่ของกะเหรี่ยงบ้านลั่นช้างในอดีตนั้น เป็นการทำไร่หมุนเวียนเหมือนกับชุมชนกะเหรี่ยงทั่วไป แต่ปัจจุบันนี้ไม่มีปรากฏ เพราะอิทธิพลจากกระแสอนุรักษ์นิยม

กระบวนการชุมชนที่หมู่บ้านกะเหรี่ยงลั่นช้างนำมาประยุกต์ใช้สร้างชุมชนแห่งความสุข

กระบวนการชุมชนที่นำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างชุมชนแห่งความสุขของหมู่บ้านกะเหรี่ยงลั่นช้างอิงทฤษฎีหลัก ๓ ทฤษฎี ประกอบด้วย

ก. ชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ (Community-Based Learning)

การจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีแนวความคิดต่อประเด็นพัฒนาการของการจัดการศึกษาในระบบของไทยว่า โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นแหล่งผลิตขนาดใหญ่ สถานศึกษาเป็นกลไกการพัฒนาดนและพัฒนาประเทศให้ก้าวทันโลก การศึกษาทำให้คนไทยรู้เท่าทัน ประเทศมีความเจริญก้าวหน้าและในสังคมแข่งขัน คนไทยให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และใช้ความรู้เป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถใช้ความรู้จัดการตนเองได้เพิ่มมากขึ้น แต่ในทางกลับกัน แบบแผนการจัดการศึกษาโดยสถานศึกษาได้แยกคนออกจากชุมชน สังคม วัฒนธรรม จิตวิญญาณของความเป็นท้องถิ่น จนลืมนึกแห่ง วิถีชีวิตและความเป็นตัวตนเกือบสิ้นเชิง แยกการศึกษาออกจากครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น วัด ศาสนสถาน ที่มีบรรพบุรุษ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และคุณธรรมศีลธรรมเป็นกลไกเชื่อมโยงคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (พิณสุดา สิริธรรังศรี, ๒๕๔๒: ๑๒)

หากมองในภาพกว้างเกี่ยวกับอนาคตด้านสังคมกับการศึกษา กลุ่มคนที่เข้าไม่ถึงการศึกษา และการเรียนรู้ จะถูกละเลยและทอดทิ้งโดยระบบการแข่งขัน คุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรมของคนจะลดลง เด็กและเยาวชนให้ความสำคัญในโลกของตนเอง จะห่างเหินและละเลยบุพการี บรรพชนและความเป็นไปของสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๒: ๒๑) ทั้งนี้ รูปแบบการให้การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา มี ๒ แนวทาง ประกอบด้วย การให้การศึกษาแบบทางตรง (Directive Approach) หมายถึง วิธีการให้การศึกษาในรูปของการบอกเล่า หรือ อธิบายให้ผู้เรียนได้รู้อะไรตรงๆ ฝ่ายผู้สอนจะเป็นผู้บอก หรือ อธิบายให้รู้ข้อมูล หรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามความเป็นจริงตามที่น่าจะเป็น ส่วนผู้เรียนจะหาหน้าที่เป็นผู้จดจำและทำความเข้าใจ และอีกแนวทางหนึ่ง คือ การให้การศึกษาทางอ้อม (Non-Directive Approach) หมายถึง การให้การศึกษาที่ไม่ใช่วิธีบอกกล่าวให้ความรู้โดยตรง จะเป็นการให้ข้อมูลข่าวสาร กระตุ้นให้ผู้ศึกษาหรือฝึกอบรมได้เรียนรู้โดยวิธีการคิด วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลเหล่านั้นด้วยตนเอง เป็นการพัฒนาความคิดความสามารถของผู้เรียนได้มากกว่าวิธีแรกดังกล่าวนี้ การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชนเป็นรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนี้

รูปแบบที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชนเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพของชุมชน การดำเนินชีวิตทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงานและร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

รูปแบบที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้

รูปแบบที่ ๓ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา โดยการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เงินทุนหรือเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากร การประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

รูปแบบที่ ๔ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาเป็นการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลและสังคม

รูปแบบที่ ๕ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการพัฒนา เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, ๒๕๔๓: ๑๔๓)

โดยนัยนี้ จึงมีกระบวนการเกิดและการดำเนินความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนไว้เป็นลำดับ ดังนี้

๑) แสวงหาระบบหรือกลไกในการสร้างหรือพัฒนาบุคลากรให้มีทัศนคติและวิสัยทัศน์ที่เอื้อต่อการเกิดความร่วมมือและการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนหรือแสวงหาช่องทางที่นำมาซึ่งการปรึกษาหารืออย่างจริงจัง

๒) เมื่อผ่านการปรึกษาหารือและมองเห็นปัญหาร่วมกันแล้วขยายไปสู่การร่วมคิดวิเคราะห์กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาและวางแผนกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การร่วมมือกันจัดกิจกรรม การพัฒนาต่างๆ ที่ช่วยแก้ไขปัญหานั้นที่ประสบอยู่และพัฒนาทัศนคติ ความสามารถ สติปัญญาของบุคคล เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและเกิดบูรณาการในการศึกษาของชุมชน

๓) จัดกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติและการจัดการตามกิจกรรมที่กำหนดในข้อ ๒ โดยมีการสรุปประเมินผลการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อมาพัฒนากิจกรรมและการเรียนรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง

๔) แสวงหาแนวทางการขยายความคิด กิจกรรมการเรียนรู้ไปสู่ประชาชนในชุมชนและภาคีต่างๆ เพื่อขยายการมีส่วนร่วมให้ทั่วถึงและผลักดันให้เกิดโครงสร้างของกิจกรรมแบบแนวราบอย่างต่อเนื่อง

๕) สืบค้นหารูปแบบและระบบของความร่วมมือและความสัมพันธ์กับภาคีอื่นๆ ภายนอกชุมชนที่จะพัฒนาการศึกษาของท้องถิ่นเพื่อความเข้มแข็งของบุคคล โรงเรียน และชุมชน เช่น เครือข่ายงานพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม โดยมุ่งให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นบูรณาการ (อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์, ๒๕๔๐: ๙๓-๙๔)

ข. ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC)

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการรวมกลุ่มบุคคลที่มีเป้าหมายเดียวกัน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นที่แต่ละคนให้ความสนใจเกี่ยวกับ การพัฒนาทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการสืบเสาะแสวงหาความรู้ และพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง โดยคุณลักษณะสำคัญที่ทำให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) นั้น นอกจากจะต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลตั้งที่กล่าวไปแล้ว การรวมตัวกันของสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพยังต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะสำคัญที่จะทำให้เกิด PLC ไว้อย่างหลากหลาย อย่างไรก็ตามสามารถสรุปคุณลักษณะสำคัญที่ทำให้เกิด PLC ได้ ๕ ประการ คือ

ประการที่ ๑ การมีบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน (Shared Values and Vision)

ประการที่ ๒ การร่วมกันรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน (Collective Responsibility for Students Learning)

ประการที่ ๓ การสืบสอบเพื่อสะท้อนผลเชิงวิชาชีพ (Reflective Professional Inquiry)

ประการที่ ๔ การร่วมมือรวมพลัง (Collaboration)

ประการที่ ๕ การสนับสนุนการจัดลำดับโครงสร้างและความสัมพันธ์ของบุคลากร (Supportive Conditions Structural Arrangements and Collegial Relationships)

แนวคิดของ PLC คือ การนำคนมาอยู่ร่วมกัน เกิดการเรียนรู้และแบ่งปันความรู้กันระหว่างผู้เข้าร่วมอบรม จนกระทั่งเกิดการสะท้อนความคิดในด้านต่างๆ ที่จะเป็นแนวทางการพัฒนา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๗, ม.ป.ป. : ๒-๓)

แนวคิดนี้ตรงกันข้ามกับ “ความเป็นองค์กร” ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในลักษณะที่ยึดตามระดับลดหลั่นกันลงมา มีกลไกการควบคุมและมีโครงสร้างแบบตั้งตัวที่เต็มไปด้วยกฎระเบียบและวัฒนธรรมของการใช้อำนาจเป็นหลัก ในขณะที่ “ชุมชน” จะใช้อิทธิพลที่เกิดจากการมีค่านิยมและวัตถุประสงค์ร่วมกันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเชิงวิชาชีพ มีความเป็นกัลยาณมิตรเชิงวิชาการ และยึดหลักต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันแบบพหุภาคีกำลังกันในการปฏิบัติงานที่มุ่งสู่พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ “องค์กร” ยังทำให้เกิดคุณลักษณะบางอย่างขึ้น เช่น ลดความเป็นกันเองต่อกันลงมีความเป็นราชการมากขึ้น และถูกควบคุมจากภายนอก ให้ต้องรักษาสถานภาพเดิมของหน่วยงานไว้ จึงเห็นว่าถ้ามองโรงเรียนในฐานะแบบองค์กรดังกล่าวแล้ว ก็จะทำให้โรงเรียนมีความเป็นแบบทางการที่สร้างความรู้สึกระหว่างบุคคลมากยิ่งขึ้นมีกลไกที่บังคับควบคุมมากมายและมักมีจุดเน้นในเรื่องที่เป็นงานด้านเทคนิคเป็นหลักในทางตรงข้ามถ้ายอมรับว่าโรงเรียนมีฐานะแบบที่เป็นชุมชนแล้วบรรยากาศที่ตามมาก็คือสมาชิกมีความผูกพันต่อกันด้วยวัตถุประสงค์ร่วม มีการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ใกล้ชิดสนิทสนม และเกิดการร่วมสร้างบรรยากาศที่ทุกคนแสดงออกถึง ความห่วงหาอาทรต่อกันและช่วยเหลือและสวัสดิภาพร่วมกัน โดยที่ใส่ใจร่วมกันถึง การเรียนรู้และความรับผิดชอบหลักร่วมกันของชุมชนนั้นคือพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๗, ม.ป.ป. : ๑๐)

อย่างไรก็ตาม การรวมตัว การเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงใดๆ เป็นไปได้ยากที่จะทำเพียงลำพังหรือเพียงนโยบาย เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนทั้งระบบโรงเรียน จึงจำเป็นต้องสร้างความเป็น PLC ที่สอดคล้องกับธรรมชาติทางวิชาชีพร่วมในโรงเรียน ย่อมมีความเป็นชุมชนที่สัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น ชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวิชาชีพได้นั้นจึงจำเป็นต้องมีอยู่ร่วมกัน

อย่างมีความสุขทางวิชาชีพ มีฉันทะและศรัทธาในการทำงาน “ครูเพื่อศิษย์ร่วมกัน” บรรยายภาศการอยู่ร่วมกันจึงเป็นบรรยากาศ “ชุมชนกัลยาณมิตรทางวิชาการ” ที่มีลักษณะความเป็นชุมชนแห่งความเอื้ออาทรอยู่บนพื้นฐาน (วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง, ๒๕๕๗: ๙๕)

ค. ชุมชนนักปฏิบัติ (CoP: Community of Practice)

ชุมชนนักปฏิบัติ คือ กลุ่มของคนทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายบางอย่างโดยผ่านการสร้าง แลกเปลี่ยน เก็บเกี่ยวและนำความรู้ไปใช้ ซึ่งเป็นลักษณะกลุ่มของคนที่มาารวมกันอย่างไม่เป็นทางการเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความสนใจร่วมกันในองค์การ กลุ่มคนในชุมชนนักปฏิบัติได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้กันอย่างอิสระในแนวทางที่สร้างสรรค์เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาในแนวทางใหม่ๆ หรือเป็นกลุ่มคนที่มีความชอบ ใฝ่ใจ มีความสนใจในสาระหรือมีปัญหาาร่วมกัน สมาชิกในชุมชนจะเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันเป็นระยะๆ ตลอดเวลา (จิระพงศ์ เรืองกุล, ๒๕๕๗: ๑๘) องค์ประกอบของชุมชนนักปฏิบัติ (CoP: Community of Practice) สามารถพิจารณาได้จากองค์ประกอบสำคัญ ๓ ประการ ได้แก่

๑) หัวข้อความรู้ (Domain) คือ เนื้อหาหรือปัญหาที่สมาชิกมีความสนใจร่วมกันทำให้เกิดความรับผิดชอบในองค์ความรู้และพัฒนาวิธีปฏิบัติต่างๆ ขึ้นมา สมาชิกอาจมีความรู้เกี่ยวกับหัวข้อความรู้ไม่เท่ากัน แต่ทั้งหมดมีความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับหัวข้อความรู้ นั้น ซึ่งช่วยให้สมาชิกตัดสินใจได้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่สำคัญ ความเข้าใจร่วมกันครอบคลุมวัตถุประสงค์ ประเด็นปัญหาที่ได้รับ การแก้ไขแล้วและที่ยังไม่ได้แก้ไข นอกจากนี้หัวข้อความรู้ยังเป็นสิ่งที่ช่วยให้สมาชิกทราบว่าอะไรที่ควรนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันจึงจะทำให้เกิดประโยชน์

๒) ชุมชน (Community) ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของสมาชิกโดยมีความผูกพันทางสังคม ความเชื่อมั่นในความสามารถและความชอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันเป็นสิ่งที่ช่วยยึดเหนี่ยวให้สมาชิกแลกเปลี่ยนความรู้ นั้นหมายความว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนนั้นมีความเชื่อมโยงกันและตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจ

๓) วิธีปฏิบัติ (Practice) เป็นผลลัพธ์จากการรวมตัวกันของสมาชิก ซึ่งส่วนใหญ่ คือ ความรู้ในรูปแบบต่างๆ ที่สมาชิกในชุมชนร่วมกันสร้างขึ้นมานำไปใช้เป็นแนวทางในการทำงานประจำวันของตน รวมทั้งเป็นความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในงานของแต่ละคนมาป้อนกลับให้กับสมาชิกอื่นในชุมชน (จิระพงศ์ เรืองกุล, ๒๕๕๗: ๑๙)

ความแตกต่างระหว่างชุมชนนักปฏิบัติกับการรวมตัวของกลุ่มคนรูปแบบอื่นขององค์การ คือ ชุมชนนักปฏิบัติ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถของสมาชิก สร้าง และแลกเปลี่ยนความรู้จากกลุ่มคนผู้ซึ่งคัดเลือกตัวเอง โดยมีระยะเวลาของการรวมกลุ่มนานเท่าที่ความสนใจร่วมกันของกลุ่มยังคงอยู่ โดยอาศัยความชอบ ความผูกพัน และความมีตัวตนที่ยึดโยงอยู่กับความชำนาญของกลุ่มเป็นสิ่งที่รวบกลุ่มคนเหล่านี้ไว้ด้วยกัน (Wenger, E. C. & Snyder, W.M., 2000: 139-145)

สรุปได้ว่า กระบวนการชุมชนที่นำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างชุมชนแห่งความสุขของหมู่บ้านกะเหรี่ยงลิ้นช้าง เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุข เกิดจากแนวคิดของชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเริ่มต้นพัฒนาการศึกษาจากชุมชนในความหมายที่เป็นหน่วยทางสังคมและได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดการกระบวนการเรียนรู้ชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งต่อมาก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้หลากหลายประเภท โดยที่

กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนกะเหรี่ยงล้นช้างเพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุข มีแนวทางปฏิบัติ ๓ ทาง ตามผลลัพธ์ของการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ (Community-Based Learning) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) และชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice)

วิถีชุมชนแห่งความสุขแนวพุทธหมู่บ้านกะเหรี่ยงล้นช้าง

สำหรับความเชื่อและการนับถือศาสนาของกะเหรี่ยงบ้านล้นช้าง ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาผสมกับความเชื่อดั้งเดิม ทั้งนี้ เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงโปหรือโพล่งกลุ่มนี้มีความใกล้ชิดกับชาวมอญมาก่อน ส่วนวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่กับธรรมชาติแต่ดั้งเดิม ถือว่าในสรรพสิ่งมีชีวิตวิญญาณเป็นเจ้าของดูแล ดังนั้น การนับถือผีและเทวดาหรือเทพเจ้าที่อยู่ในธรรมชาติรอบตัว ซึ่งเทวดาหรือเทพเจ้าเหล่านี้ช่วยปกป้องและคุ้มครองชาวกะเหรี่ยงให้อยู่ดีมีสุข เช่น เทพที่ให้ความคุ้มครองโลก (ผิชะโร) พระแม่ธรณี (ซ่งทะรี) พระแม่คงคา (โพโตกุ) แม่โพสพ (พิบูลโย) รุกขเทวดา (รุกขจือ) เป็นต้น ชาวกะเหรี่ยงจะเคร่งครัดมีธรรมเนียมปฏิบัติต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ด้วยความเคารพ จะต้องมีการไหว้ การบวงสรวง การขอขมาลาโทษเป็นประจำทุกปี จนเป็นประเพณีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง (พื่อน เปรมพันธ์ และคณะ, ม.ป.ป. : ๖)

พุทธศาสนสถานสำคัญของกะเหรี่ยงบ้านล้นช้าง คือ วัดล้นช้าง (สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเพชรบุรี แห่งที่ ๑๕ ตามมติ มส. ครั้งที่ ๒/๒๕๕๑) สังกัดมหานิกาย ตั้งอยู่บ้านล้นช้าง หมู่ที่ ๓ ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี รหัสไปรษณีย์ โดยมี พระครูสุนทรวัชรการ (อำพล อพโล) เป็นเจ้าอาวาส

วัดล้นช้างมีสภาพสปปายสถาน บนเนื้อที่ ๔๒ ไร่ ๒ งาน ๓ ตารางวา มีศาลาปฏิบัติธรรม ๓ หลัง ที่สามารถรับรองผู้ปฏิบัติธรรมได้ ๑๐๐ คน/ครั้ง และจากสถิติพบว่า มีพุทธศาสนิกชนผู้มาปฏิบัติธรรมตลอดทั้งปี โดยมีกิจกรรมทางสังคมจำนวนมาก อาทิเช่น โครงการปฏิบัติธรรมและครอบครัวอบอุ่นด้วยพระธรรม โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรม “รดพระธรรมสู่โรงเรียน” โครงการค่ายจิตอาสา โครงการค่ายสื่อสร้างสรรค์ โครงการเรียนรู้พึ่งพาตนเองกับบ้านดินไทย โครงการปลูกต้นไม้ให้แม่ ทำฝายเพื่อพ่อ (ฝายชะลอน้ำ) กิจกรรมเจริญพระพุทธมนต์เฉลิมพระเกียรติในวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ฯลฯ ดังกล่าวนี้อสอดคล้องกับประเพณีท้องถิ่นของกะเหรี่ยงบ้านล้นช้าง ซึ่งเป็นประเพณีอันเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมเรื่องการนับถือผี โดยกิจกรรมทางศาสนาที่ชาวบ้านปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง คือ การสวดมนต์ไหว้พระในวัดเป็นประจำทุกวัน โดยจะมีกลุ่มหญิงวัยกลางคน วัยรุ่นสาวและเด็ก ๆ แต่งชุดขาวมาสวดมนต์ที่ศาลาวัดล้นช้างทุกวัน และการส่งบุตรหลานมาบวชสามเณรในช่วงปิดภาคเรียนฤดูร้อน เพื่อฝึกการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี

งานประเพณีอันเนื่องกับพระพุทธศาสนา ได้แก่ ประเพณีงานเวียนศาลา ซึ่งเป็นงานสักการะเจดีย์และต้นโพธิ์ของชาวบ้าน และงานแห่ดอกไม้ ซึ่งเป็นงานช่วงที่ดอกไม้ดอกออกเป้งบานช่วงปลายปี ชาวบ้านจะจัดช่อดอกไม้และเครื่องตกแต่งสวยงามไปสักการะเจดีย์ในบริเวณพื้นที่วัดเดิมใกล้ห้วยหินเพลิง นอกจากนี้ ยังมีประเพณีก่อเจดีย์ทราย ประเพณีกินข้าวห่อกะเหรี่ยง ประเพณีวัน

สงกรานต์ซึ่งถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยง มีการเรียกขวัญขอพรจากผู้ใหญ่และรอกการออกเที่ยวป่า

การนับถือผีตามความเชื่อดั้งเดิม ได้แก่ การนับถือเจ้าพ่อซอแง ซึ่งถือว่าเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองหมู่บ้าน โดยแต่ละปีชาวบ้านจะมารวมตัวกันนำอาหารและดอกไม้ไปเซ่นไหว้เจ้าพ่อที่ศาลบริเวณทางเข้าหมู่บ้าน โดยเชื่อว่าจะทำให้ตนเองและครอบครัวมีความสุข ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต

ชาวกะเหรี่ยงบ้านลั่นช้าง เป็นผู้ที่นับถือธรรมชาติ โดยเชื่อว่ามีผีหรืออำนาจศักดิ์สิทธิ์ สิ่งนั้นได้แก่ บริเวณต้นไม้ใหญ่ใต้เขื่อน และบริเวณหินก้อนใหญ่ในห้วยหินเพลิง ซึ่งชาวบ้านจะต้องนำสิ่งของไปเซ่นไหว้เมื่อได้รับการทักท้วงจากหมอดูของหมู่บ้าน

สืบเนื่องจากความเชื่อทั้งศาสนาพุทธและความเชื่อดั้งเดิม เมื่อชาวบ้านเจ็บป่วยหรือมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินชีวิตแล้วแก้ไขไม่ได้ หนทางหนึ่งเพื่อให้ได้คำตอบเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว คือ การไปหาหมอดู ซึ่งจะมีวิธีการดูให้โดยใช้หลักวิชาการเสี่ยงทาย คำเสี่ยงทายเป็นการถามถึงการทำผิดต่อหลวงปู่วัดลั่นช้าง ที่ได้ต้นไม้ใหญ่ ที่ก้อนหินในห้วย หรือผีเรือน และเมื่อได้รับคำตอบก็แก้ไขโดยการไปขอขมา (โครงการชุมชนศึกษาโดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยศิลปากร วัดลั่นช้าง และโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี, ม.ป.ป. : ๓-๔)

สรุปได้ว่า จากทุนทางสังคมของกระเหรี่ยงบ้านลั่นช้าง ที่มีวัดลั่นช้าง (สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเพชรบุรี แห่งที่ ๑๕ ตามมติ มส. ครั้งที่ ๒/๒๕๕๑) เป็นศูนย์รวมใจ และเป็นศูนย์กลางในการประกอบกิจกรรมทางสังคม ประกอบกับสภาพสังคมของชาวกะเหรี่ยงเป็นสังคมเกษตรกรรมเพื่อการเลี้ยงชีพเป็นหลัก และชาวกะเหรี่ยงบ้านลั่นช้างยังคงรักษาเอกลักษณ์และจุดเด่นเฉพาะตัวต่างๆ ไว้ อาทิ การแต่งกาย ลักษณะบ้านเรือน เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะชาวบ้านกะเหรี่ยงลั่นช้างนับถือศาสนาที่ผสมผสานระหว่างการนับถือพระพุทธศาสนาและการนับถือผี ซึ่งดำรงอยู่อย่างสอดคล้องประสานกันเป็นวิถีชีวิตของชุมชน เป็นอีกหนึ่งต้นแบบของ “ชุมชนแห่งความสุขแนวพุทธ” ในยุคปัจจุบันที่ประยุกต์ใช้ประเพณีท้องถิ่นอันเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมเรื่องการนับถือผีเป็นเครื่องมือในการป้องกันกระแสโลกาภิวัตน์เชิงลบได้เป็นอย่างดี

บทสรุป

หมู่บ้านกะเหรี่ยงลั่นช้าง ชุมชนดั้งเดิมของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโพล์/โปว์ (P'wo) ในพื้นที่อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี เป็นอีกหนึ่งต้นแบบของ “ชุมชนแห่งความสุขแนวพุทธ” ในยุคปัจจุบันที่ประยุกต์ใช้ประเพณีท้องถิ่นอันเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาและความเชื่อดั้งเดิมเรื่องการนับถือผีเป็นเครื่องมือในการป้องกันกระแสโลกาภิวัตน์เชิงลบ ซึ่งอาศัยกระบวนการชุมชนที่เริ่มต้นจากความตระหนักรู้ ร่วมกันระบุปัญหา นำไปสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะและปฏิบัติการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยประเพณีท้องถิ่นอันเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีงานเวียนศาลา ซึ่งเป็นงานสักการะเจดีย์และต้นโพธิ์ของชาวบ้าน และงานแห่ดอกไม้ ซึ่งเป็นงานช่วงที่ชาวบ้านจะจัดช่อดอกไม้และเครื่องตกต่างสวยงามไปสักการะเจดีย์ในบริเวณใกล้ห้วยหินเพลิง นอกจากนี้ ยังมีประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีก่อเจดีย์ทราย ประเพณีกินข้าวห่อกะเหรี่ยง ประเพณีเรียกขวัญขอพรจากผู้ใหญ่และรอกการออกเที่ยวป่า เป็นต้น ดังสรุปเป็นภาพนี้

ภาพชุมชนแห่งความสุขแนวพุทธ

ข้อเสนอแนะ

กระแสวัฒนธรรมโลกาภิวัตน์เข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนหมู่บ้านกะเหรี่ยงลิ่นข้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนวัยหนุ่มสาว แม้ในวัยเด็กจะเกิดและเจริญเติบโตภายใต้วิถีชีวิตของชุมชนดั้งเดิม เรียนรู้จากพ่อแม่ปู่ย่าตายายก็ตาม แต่หากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ร่วมมือกันสร้างสรรค์ความสุขภายในให้กับคนในชุมชนได้ในลักษณะที่เป็นความสุขที่เกิดขึ้นภายในจิตใจที่ไม่ได้ขึ้นกับการมีหรือไม่มีปัจจัยภายนอกโดยตรง ผลที่ตามมาคือความเสื่อมสลายทางวัฒนธรรมและการไร้ความสุขภายในระดับจิตและปัญญาซึ่งแบ่งออกเป็นความสุขจากการมีอิสรภาพ ความภาคภูมิใจ การเข้าถึงหลักศาสนา (ศีล) ความสงบ (สมาธิ) ความไม่ยึดมั่น (ปัญญา) ดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องอาศัยกลไกการสนับสนุนจากระบบสังคมเป็นสำคัญ

บรรณานุกรม

- โครงการชุมชนศึกษาโดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยศิลปากร วัดลีน้อย และโรงเรียนพรหมานุสรณ์จังหวัดเพชรบุรี. (ม.ป.ป.). บ้านลีน้อย. ม.ป.ท..
- งานวิเคราะห์นโยบายและแผน. (๒๕๖๐). **แผนพัฒนาสามปี ๒๕๖๐-๒๕๖๒**. เพชรบุรี: องค์การบริหารส่วนตำบลยางน้ำกลัดเหนือ.
- จิระพงศ์ เรืองกุล. (๒๕๕๗). ชุมชนนักปฏิบัติ: แนวทางการจัดการความรู้เพื่อสร้างความสำเร็จในการแข่งขัน. **วารสาร FEU Academic Review**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ ธันวาคม-กุมภาพันธ์: ๑๘.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (๒๕๕๓). **กระบวนการพัฒนาและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พิณสุดา สิริธรรังศรี. (๒๕๕๒). **การกระจายอำนาจทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- พ็อน เปรมพันธุ์ และคณะ. (ม.ป.ป.). **ภูมิปัญญาเกาะเหียง**. กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง. (๒๕๕๗). **โรงเรียนแห่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูที่เน้นผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ**. **วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**. ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน: ๙๕.
- ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนเกษตรชุมชนที่ ๑๐. (๒๕๕๓). **วนเกษตรในพื้นที่ป่า กรณีศึกษา: ชุมชนเกาะเหียงบ้านลีน้อย ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี**. ราชบุรี: ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนเกษตรชุมชนที่ ๑๐ (ราชบุรี) กรมป่าไม้.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๗. (ม.ป.ป.). **แนวทางการขับเคลื่อน PLCสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน Thailand 4.0**. จันทบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๗.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (๒๕๕๒). **การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๖๑)**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุจริตลักษณ์ ดิมดวง และสรินยา คำเมือง. (๒๕๕๐). **สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์: เกาะเหียงโป**. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท.
- อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์. (๒๕๕๐). **ระบบการศึกษากับชุมชน: กรอบความคิดและข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Wenger, E. C. & Snyder, W.M.. (2000). **Communities of Practice: The Organizational Frontier**. **Harvard Business Review**. January-February: 139-145.